

N Á B O Ž E N S T V O A S Ú Č A S N O S Ť

N a S

2/1986

O B S A H

Ako ďalej po Velehrade ?	2
Katolícka Cirkev a štát po roku 1948	5
List kardinála Tomáška	8
Slovenskí katolícki biskupi	10
Páter Vendelín Javorka SJ	11
Palko z Trpína	12
Communion e liberazione	13
Juhokórejský kardinál Kim	14
Nemecký biskup a nacistická totalita	15
Zastavte sa bratia knazi !	16
K ankete Európskeho kultúrneho fóra	18
List Pavla Čarnogurského	19
Desať spravodlivých	20
Odhalujeme nepravdy	22

AKO ĽALEJ PO VELEHRÁDE ?

/Úryvok zo štúdie "Znova kresťanstvo a politika"/

Samostatnú a hneď z niekoľkých ohľadov významnú kapitolu predstavuje poučenie, ktoré si z Velehradskej púte odniesla cirkevná hierarchia. O žalostnej úlohe kolaborantských kňazov a biskupov sme už hovorili a oni tu svoju nejednotu so všeobecnou Cirkvou v najsilnejšom zmysle veľmi živo pociťovali - kiež je tento zážitok aspoň pre niektorých z nich začiatkom obrátenia mysle a skutkov ! Kardinál Tomášek - tento pastier, ktorý uprostred svojho prenasledovaného stáda a cestou zďaleka nie priamočiarou vyrástol vo veľkú osobnosť vo veku, keď iní bývajú už dávno odvolaní od pozemských úloh - dominoval ľudsky, kňazsky a politicky. Predovšetkým dokonale zvládol úlohu mocného cirkevného kniežata a primasa krajiny, úlohu tak cudziu jeho tichému ľudskému založeniu. Ukázal sa hodným svojho úradu služobníka nášho Pána a správcu zvereného stáda, ako pravý služobník dokázal aj svoju prirodzenú a iba ľudskú pokoru priniesť ako vážnu satisfakciu s psychologickým a politickým významom. On, roky systematicky obklopaný neposlušnými či falošnými služobníkmi, on, obhajujúci pravdu svojho pastierskeho poslania často temer s pocitom osamelosti, stál náhle tvárou do tváre obrovským zástupom, naplneným duchom poslušnosti a lásky a v rovnakom duchu usvedčujúcim svetskú banálnosť neverných a maloverných. On, ktorý mohol tak dlho len bezmocne protestovať proti obmedzovaniu posledných práv Cirkvi a musel sa zmierovať aj s tým, že moc s ním vo svojej spútnosti zásadne vyjednávala, či skôr mu dávala na vedomie svoje rozhodnutie, prostredníctvom subalterných služobníkov, cenzorov a policajtov, teda práve on bol náhle svedkom zlyhania tejto moci pred mocou oveľa väčšou, svedkom jej rozpakov a strachu, keď sa líškavo dovolávala jeho autority a aspoň nevyslovene sa spoliehala na jeho ochranu. Primárne vzaté je však niečo podobné základnou kresťanskou skúsenosťou, nevyhnutným dôsledkom viery v Boha Jediného, pravého a živého, tvorcu a pána Všemohára. Bolo by smiešne sa domnievať, že mnohí zo služobníkov zla nevolajú vo svojej poslednej hodinke za kňazom a za odpustenie a bolo by dokonca bezbožné predpokladať, že im toto odpustenie bude šmahom odmietnuté. Ibaže súčasťou tejto chvíle nebola len skúsenosť poslednej hodinky či súdu a neviditeľnej moci Božej - viditeľne a pozemsky tu triumfovala Cirkev, resp. povedané presnejšie a pokornejšie, zlyhalo tu zlo, vystúpili medze jeho nárokov vládnúť nad svetom, zmocniť sa tohoto dedičstva Baránkovho, pokaziť ho a urobiť púšťou. Isteže, bol to len okamih. Tunajšia moc je pružná aj dobre sytená našimi hriechmi a netreba podceňovať ťažkosti, ktoré ešte spôsobí Cirkvi viditeľnej aj neviditeľnej. Napriek tomu veríme, že práve toto bol okamih pravdy a nabudúce my budeme útočiť a oni sa budú brániť. Kardinál Tomášek to videl a iste to posilnilo jeho vedomie, že nie je oným posledným na stratenej varte, ale je nominálnou aj faktickou hlavou silných spoločenských síl, s ktorými musí každý v tomto štáte počítať : možno ešte dlho môžu očakávať neústupnosť a nepriateľstvo, ale už dnes sú schopné fakticky si vynútiť prinajmenšom rešpekt a zdvorilosť.

Nemenej je dôležité, že to videli tiež vysokí kuriálni predstavitelia, naviac práve tí, ktorí sa osobne významne podieľali na tvorbe vatikánskej "východnej politiky" rokov 60-tych a 70-tych, politiky, ktorú mnohí tunajší katolíci pokladajú za tragickú a takmer všetci za problematickú. Aj keď všetky správy a rozборы ukazujú už dlhšiu dobu jedným smerom, papierové fakty sa len ťažko môžu vyrovnáť bezprostrednému zážitku. Cirkev je v tomto štáte vystavená tvrdému prenasledovaniu, podobá sa však čomukoľvek inému, než akejsi zdeptanej a živoriacej hrstke, za ktorej aspoň formálne prežitie je treba zaplatiť takmer každú cenu. Svetská moc ju chcela vidieť takou a podľa toho sa aj

chovala, ale aj Vatikán si kedysi do značnej miery nechal vnútiť túto optiku, čo bolo síce v súlade s faktickým stavom vecí, nie však s kresťanskou prezieravosťou. Ak máme byť evanjelióvi, podobá sa vzáidenému horčičnému zrnku, ktoré úspešne košatie, vtáci na ňom budú hniezdiť, vyhubia pôdny hmyz a ka-dejaké zlovolne zasiaté buriny, potom bezmocne zakrnia v tieni tejto koruny. Za týchto okolností naozaj niet dôvodu platiť príliš vysokú cenu za príliš nepatrné a podozrivé výhody. Ďalšie kolo rokovania Československo - Vatikán tvrdo skrachovalo bezprostredne po Velehradskej púti. Predovšetkým pričinením znervóznenej štátnej moci, dúfajme však, že aj kuriálni vyjednávači vyvodili dôsledky z tohoto názorného poznania. Ponúka sa dokonca otázka, či niektoré samozrejme náboženské práva, navyiac zaručené čl. zákonmi a medzinárodnými paktami, má Cirkev pripustiť ako predmet jednania, nekonečného handrkovania a problematických kompromisov. Či azda neprišiel čas prosto ich požadovať hoci aj ultimatívnu formou a postaviť štát pred jasnú voľbu alebo - alebo. Alebo si nodlá podržať svoje výsady a rešpektovať svoje záväzky. Potom bez prietahov umožní plný, nerušený a slobodný cirkevný život, menovaním biskupov a nebránením kňazským a reholným povolaniam počínajúc, voľným prístupom k náboženskej literatúre a odstránením akejkoľvek diskriminácie veriacich končiac. Alebo pokladá všetky svoje záväzky a zákony za účelový zdrap papiera a potom je vonkoncom nahodný svojich výsad : potom budú biskupi a knazi vysvätení, celá prevádzka vrátane vyučovania a apoštolátu zaistená na vlastnú zodpovednosť Cirkvi, odhodlanej podstúpiť ďalšie prenasledovania a odteraz ne-
lojálnej voči zlyhavšej svetskej vrchnosti. Anglický kráľ kedysi mohol pred-
niesť a uskutočniť výrok, že jeho biskup už nebude mať hlavu, na ktorú by
si mohol nasadiť z Ríma zaslaný kardinálsky klobúk ; paradoxne, všetko na-
svedčuje tomu, že pre dnešnú totalitnú moc, inak mnohonásobne silnejšiu a cie-
ľavedomejšiu, by bola podobná voľba zhubná. Ultimatívnejší postoj Cirkvi by
preto s najväčšou pravdepodobnosťou priniesol aspoň čiastočný.

Velehrad totiž znamenal definitívnu bodku za jednou ilúziou, ktorá po desaťročia spoluurčovala reč a konanie mnohých, za hrozbu zákazu katolíckej Cirkvi v Československu, či jej štátom vyvolaného rozkolu. V 50-tych rokoch došlo k rozsiahlym pokusom v oboch smeroch /likvidácia reholí a všetkých laických kresťanských združení, uväznenie či internácia prakticky všetkej katolíckej hierarchie a tisícov kňazov a laikov, najmä z radov intelektuálov, snaha vytvoriť tzv. katolícku akciu/, ktoré však už vtedy priniesli vcelku veľmi dvojsznačné výsledky. Od tej doby síce moc neprestáva skryte a čas od času aj dosť otvorene operovať s touto hrozbou, ale sú to pravdepodobne práve súčasní štátni predstavitelia /ojedinelé výnimky len potvrdzujú pravidlo/, ktorí ju zo všetkých zainteresovaných pokladajú za najmenej reálnu. Naproti tomu v uvažovaní veľkej väčšiny kňazstva a osobitne hierarchie aj nezanedbateľnej časti laikov je tento argument veľmi živo prítomný a tvrdo limituje nejednu odvahu. Ostatne, zďaleka nejde len o tých, ktorý z neho vyvodzujú nepoctivé dôsledky a vopred ním ospravedlňujú ľubovoľnú mieru kolaborácie. Bona fide zrejme konali aj predstavitelia rímskej kúrie, ktorým po desaťročia táto "zhubná alternatíva" sväzovala ruky a nútila ich prijať najpochybnnejšie kompromisy. U našej aj kuriálnej hierarchie možno zohral svoju úlohu aj istý falošný konzervatívizmus, ktorý by som pre tunajšie pomery označil ako mechanické lipnutie na tradícii "austrokatolicizmu" v jeho najinfantilnejších podobách. Najskôr musím konštatovať, že v danom prípade pokladám každý ústupok, urobený pod dojomom takých či onakých hrozieb za najistejšiu cestu, ako sa pričiniť o ich naplnenie. Nie preto, že by som bol zásadným odporcom kompromisov alebo že by som nechápal, nakoľko je cesta viditeľnej Cirkvi, nakoľko je jej katolicita spätá so schopnosťou uprednostňovať vo voľbe medzi militantnými a kompromisnými postojmi práve riešenia kresťanské, padni komu padni. Padalo striedavo tej aj o nej polohe a verím, že sa tak nedialo v mene menšieho zla, ale väčšieho dobra, že sa Cirkev učila umeniu takého rozlišovania nie ako ústupok tomuto svetu, ale zo slov Kristových a v istom zmysle už samotnému fakti jeho Vtelenia.

Nie je to ani preto, že by som bol streštený radikál, masochisticky túžiaci po mučeníctve, vyznávač kráča "čím horšie, tým lepšie", ktorý chce za každú cenu vohnať Cirkev do katakomb, do priamej konfrontácie s režimom.

Vychádzam iba z analýzy konkrétnej situácie, totiž z analýzy násilnej moci vôbec a totalitnej moci zvlášť. Násilník aj tak uskutoční všetky svoje zlé zámery; na ktoré mu stačia sily, ústupky či zmierlivý postoj protivníka v ňom len utvrdzujú presvedčenie o vlastnej prevaha a povzbudzujú ho k ešte ďalekosiahlejším nárokom. K bytostnému určeniu totalitnej moci patrí aj nemožnosť rozumného, plodného kompromisu s každým, kto sa nachádza v jej mocenskej sfére. Ťalostné konce väčšiny zmlúv s totalitnými štátmi v priebehu posledného polstoročia naznačujú, že tento problém presahuje hranice danej mocenskej sféry : práve vzhľadom na jej totalitný nárok je pre moc kompromis niečím absurdným; pretože nielenže si nechce a nemôže ukladať žiadať obmedzenia, ale prísne vzaté ani nepripúšťa existenciu akéhokolvek skutočného partnera. Napriek tomu také kompromisy veľmi rada uzatvára, ba učinila z nich jednu z hlavných teoretických aj praktických zbraní svojej expanzie /od Leninovho "predajú nám aj povraz, na ktorom ich obesíme" cez politiku "národných frontov" vo východoeurópskych krajinách až po záludnosti "détente", odzbrojovacích rokovaní a znovukriesenia hesiel o "národnej jednote"/. Pre moc samu sú absolútne nezáväzné, zakaiaľ pre protivníka predstavujú hneď trojaké nebezpečie, pričom nepodcenujeme rafinovanú politickú a diplomatickú kultúru, ktorá takmer mechanicky zaručuje podobný efekt; viac-menej náhodné zlyhanie ako v prípade paktu Ribbentrop - Molotov, môžu byť potom príčinou hlbokých resentmentov a zrodiť mýty typu "dôsledného antifašizmu". Nebezpečie pre protivníka spočíva v tom, že rešpektuje prijaté obmedzenia, pod ich neúnosným tlakom sa vnútorne rozkladá a navyiac na ich základe obvykle sprístupňuje životne dôležité informácie, ak nepodľahne priamo infiltrácii a inštrikácii. Historické skúsenosti s totalitnou mocou potvrdzujú toto pravidlo - aj skúsenosti katolíckej Cirkvi u nás, ktorá na rozdiel od iných denominácií aj v najtvrdších dobách odmietala zľaviť zo svojich zásad. Aj za svoje utrpenie a za svoju vernosť sa iste dočkala dnešného vzkriesenia a nevídaného rozmachu.

Mnohí iste nezdieľajú tento môj názor na nemožnosť kompromisov s totalitnou mocou a budú sa napriek všetkým zlým skúsenostiam o ne vždy znovu pokúšať, budú ich považovať za jedinú reálnu cestu k náprave vecí verejných a čisto cirkevných. Dôležité je však to, čo som konštatoval : ako odporcovia, tak aj zástancovia kompromisov môžu nabadúce vylúčiť zo svojich kalkulácií nebezpečie umelého rozkolu v Cirkvi či jej priameho zákazu. Velehrad bol pôsobivou demonštráciou, že pokus o rozkol je od začiatku odsúdený na neúspech a smiešnosť. Súčasne musí byť najneskôr od tejto púte aj tým "najtvrdším" stupenom mocenského riešenia jasné, že zakázať alebo radikálne obmedziť Cirkev znamená zahnať do podzemia - alebo po našom : do katakomb - niekoľko miliónov aktívnych veriacich. Do podzemia, ktoré by bolo vysoko organizované, ktorému by nehrozila ani dočasná strata perspektív /akej sa s ťažkosťami vyhýba poľská Solidarnita/, lebo jeho zmysel by sa napájal z večných zdrojov a ktorého odhodlanie by stúpalo priamo úmerne s rozsahom použitých represii. Veď tradícia mučeníkov je živou súčasťou katolíckeho odkazu, jedným z mostov medzi Cirkvou bojujúcou a víťaznou. V podzemí by pravdepodobne časom prevážil militantný postoj nad orientáciami tichšími a kontemplatívnejšími. Práve Velehrad ukázal, že Cirkev sa nezrieka žiadnej zo svojich zásadných skúseností - aj tradícia veľkých rytierskych a križiackych svätcov je jednou z nich. Ak dnešná totalitná moc máva nejaké zlé sny, potom k najdesivejším iste patrí sen o tom, že by sa mohla ocitnúť v konfrontácii s takýmto podzemím. Preto sa bude nielen "ako čert križa" báť každého kroku, ktorý by ho mohol povelat k životu, ale bude pravdepodobne ochotná k rôznym ústupkom, len aby sa takej alternatíve vyhla. Tí, ktorých vedie poctivá starosť o osud Cirkvi v Československu, môžu

teda hrozbu jej násilnej likvidácie bez obáv odložiť do starého haraburdia. Naopak tí, ktorým slúžila len ako zásterka pre ospravedlnenie ich zlých úmyslov, mali by si hľadať nový a presvedčivejší argument.

Aké skúsenosti nadobudli a aké poučenie si majú odniesť veriaci sami? Samozrejme, navyše ku všetkým, o ktorých už bola reč a ktoré účastníci tak či onak vnímali a spotešením kvitovali. Z posledných v stručnosti pripomeňme radosť, že sa Božie slovo šíri a úspešne zapúšťa korene na tomto území, ktorého veľká časť bolo možno donedávna považovať takmer za misijné. Vedomie vlastnej sily - ale sily z nasledovania Krista ako pravdy živej, oslobodzujúcej a láskavej. Čiže sily, schopnej svojím vlastným spôsobom čeliť ľži, ale vzdialenej úmyslu nahradiť ju po svetskom spôsobe krutovládou pravdy, zavraždenej a petrifikovanej, inými slovami, nahradiť jednu totalitu inou, azda ešte horšou, pretože porušenie najlepšieho je vždy najhoršie.

Václav Benda /Praha/ - vychádza bez vedomia autora

Poznámka : Václav Benda je filozof a matematik, žijúci v Prahe. Je signatárom Charty 77 a v r. 1984 bol jej predstaviteľom.

KATOLÍCKA CIRKEV A ŠTÁT PO ROKU 1948

Historické údaje v článku sú spracované podľa prednášky K. Kaplana, ktorú autor predniesol v Pasove na sympóziu o situácii katolíckej Cirkvi v Československu v dňoch 22. až 24. júna 1981.

Karel Kaplan, toho času žijúci v emigrácii v Mníchove, bol bývalým vedeckým lektorom ÚV KSČ.

Po februárových udalostiach v roku 1948 sa katolícka Cirkev na Slovensku a v Čechách dostala do úplne nových pomerov. Veľmi výstižným mottom vzťahu nového vládnuceho režimu k náboženstvu sú Leninove slová: "Musíme bojovať proti náboženstvu. To je abeceda každého materializmu, teda aj marxizmu... je treba vedieť bojovať proti náboženstvu..." /Lenin: Spisy, zv.15, 415-57/. Boj proti náboženstvu je jednou zo základných téz politickej činnosti komunistickej strany a tiahne sa ako červená niť od počiatku spolužitia Cirkvi a štátu v období po roku 1948. Historické faktografické údaje túto skutočnosť jednoznačne dokazujú. Vedúci predstavitelia KSČ sa po februári 1948 pozerali na Cirkev z hľadiska mocensko - politického. K Gottwald a R. Slánsky označili Cirkev za posledného a najnebezpečnejšieho nepriateľa režimu. Hlavnou myšlienkou proticirkevnej politiky bola snaha odtrhnúť Cirkev od Ríma a premeniť ju na národnú Cirkev. Realizácia tejto politiky mala tri etapy. Prvú etapu charakterizovali štyri úlohy a to presvedčiť veriacich o "kladnom" vzťahu vlády k náboženstvu; odhaliť cirkevnú hierarchiu ako "agentov" Vatikánu; pripraviť zákony, ktoré zabezpečia kontrolu Cirkvi štátom a trestne stíhať všetky pokusy o "zneužitie" náboženstva proti vládnej politike. V druhej etape sa mala zabezpečiť izolácia cirkevnej hierarchie. Laici a vlasteneckí kňazi mali vytvoriť Zväz českých a Zväz slovenských katolíkov, s predsedníctvom ktorých by vláda rokovala ako s vrcholnými predstaviteľmi Cirkvi. V tretej etape sa predpokladalo odlúčenie od Ríma a to tak, že Zväzy prehlásia katolícku Cirkev za národnú, nezávislú od Ríma prevezmú jej majetok a zabezpečia

vysviacku vlastných biskupov. Tieto zámery pojednávalo predsedníctvo ÚV KSČ na svojom zasadnutí 25. apríla 1949. Konkrétny boj proti náboženstvu sa nemal vyhrotiť do otvoreného náboženského konfliktu, ale sa mal viesť na politickom poli.

Praktická realizácia sa uskutočňovala čoma líniami. Politickov a administratívnu. Politická línia sa sústreďovala na tri hlavné úchy: vyvolať hnutie katolíkov /kňazov a laikov/ usilujúcich sa o dohodu medzi štátom a Cirkvou, vyzdvihovať cyrilometodejskú tradíciu a presadzovať bohoslužby v českej a slovenskej reči. V administratívnej línii sa administratívnymi krokmi mala Cirkev dostať pod legálnu kontrolu štátneho aparátu. Išlo napríklad o likvidáciu cirkevných spolkov, škôl, tlače, zákazu činnosti kňazov mimo obradov v kostole, vytvorenie aparátu cirkevných tajomníkov v krajoch, okresoch a dôvernírov v obciach atď.

Takto postupoval útok štátnej moci proti Cirkvi. Na dokreslenie situácie je dobre poznať zaujímavý fakt, že pri sčítaní ľudu k 31. 12. 1951 sa k rímskokatolíckemu náboženstvu hlásilo 8 948 275 ľudí, t.j. 76,42 % z celého obyvateľstva republiky. Situácia sa vyhrotila vyhlásením tzv. Katolíckej akcie, čiže hnutia "vlasteneckých" kňazov a laikov. Po ustanovení centrálného vedenia KA sa pripravovali 10. júna 1949 jej krajské a okresné konferencie. Cirkev však na tento priehľadný krok odpovedala veľmi jednoznačne. Biskupi rozhodli o exkomunikovaní ôsmich kňazov, ktorí podpísali prehlásenie za KA. Išlo o kňazov, u ktorých bol predpoklad, že sa stanú vedúcimi funkcionármi KA. Keď sa túto skutočnosť dozvedela "cirkevná šesťka" /pomocný orgán predsedníctva ÚV KSČ/, ktorej členmi boli Čepička, Kopecký, Pierlinger, Široký, Clementis a Nejedlý, rozhodli sa, že exkomunikovaných kňazov nebudú voliť do vedenia KA. Nato 15. júna 1949 vydali biskupi pastierský list "Hlas biskupov a ordinárov veriacim v hodine veľkej skúšky". List prehlasoval KA za rozkolnícke hnutie a jeho aktívnym účastníkom hrozil exkomunikáciou. Mnohí kňazi odvolali svoje podpisy za KA.

Snáď ako málokedy, veľmi rozhodne v danej veci vystúpil Vatikán. 20. júna 1949 vyhlásil Pius XII. exkomunikáciu všetkých, ktorí ku KA "vedome a dobrovoľne pristúpili". Toto rázne stanovisko prekvapilo aj samotných biskupov. A tak sa biskupi na svojej konferencii 13. augusta zjednotili v tom, že exkomunikačný dekrét budú vysvetľovať tak, že sa nevzťahuje na tých, ktorí boli akýmkoľvek spôsobom k podpisu donútený alebo podpísali iba výzvu na rokovanie vlády s biskupmi. Reakcia štátu bola typická: V deň vydania ex. dekrétu oznámilo ministerstvo školstva svojím výnosom, že cirkevné tresty ukladané z politických dôvodov sú neúčinné. Rovnaké vyhlásenia vydala na druhý deň aj vláda.

Z histórie vieme, že KA najrátko zanikla. Tento moment bol veľkým okamžikom našej Cirkvi. Úspech Cirkvi spočíval v jednotnom postupe biskupov a v dôraznom postoji Svätej Stolice.

Štátna moc v ďalšom období sa sústredila na štyri hlavné úlohy: 1/ doviesť štátnu kontrolu Cirkvi; 2, maximálne Cirkev izolovať, t.j. obmedzovať jej činnosť a zdroje vplyvu; 3, presadiť "svojich kňazov" do vysokých cirkevných úradov a tak rozložiť jednotu kňazov, 4/ vyriešiť problém biskupov.

1. Štátna kontrola Cirkvi pokračovala menovaním zmcenencov do biskupských konzistórií. Základom štátnej kontroly Cirkvi sa však stali tzv. cirkevné zákony č. 217 a č. 218 zo 14. októbra 1949. Zákony upravovali hospodárske zabezpečenie cirkví a náboženských spoločností a zriadili štátny úrad pre veci cirkevné.

2. Úsilie štátnej moci o izoláciu Cirkvi, obmedzovanie jej činnosti a likvidáciu zdrojov jej vplyvu prebichalo na medzinárodnej i vnútornej scéne. Na medzinárodnej úrovni išlo predovšetkým o prerušenie stykov biskupov so Svätou Stolicou a prerušenie diplomatických stykov medzi štátom a Vatikánom.

Spomedzi zásahov štátnej moci na vnútornej scéne boli najdôležitejšie : násilná likvidácia grécko-katolíckej Cirkvi a násilná likvidácia reholí. Pokiaľ ide o likvidáciu grécko-katolíckej Cirkvi, dnes môžeme povedať, že dejiny vyniesli nad týmto neslýchaným činom svoj rozsudok. Ukázalo sa, že Cirkev nemôže byť zničená administratívnym aktom, pretože nie je politickou stranou alebo iným ľudským hnutím.

Likvidácia reholí je tiež jedným z najbolestnejších momentov našich cirkevných dejín a celých novodobých dejín Československa. "Nočný zásah" z 13. na 14. apríla 1950 znamenal faktickú likvidáciu reholníkov ich sústredením do koncentračných táborov.

Likvidácia reholí mala aj svoju ekonomickú a kultúrnu stránku. Mužské rehole vlastnili 429 a ženské 670 domov a kláštorov. Štátna moc zhabala peniaze a umelecké diela. Národná galéria "dostala" 629 obrazov a 247 sôch. Z kláštorov bolo zobraňovaných do dvoch miliónov kníh. Veľká časť z nich bola zničená.

3. Vo vzťahu ku kňazom sa štátna moc sústredila na tzv. vlasteneckých kňazov. Išlo o niekoľko desiatok dezorientovaných jednotlivcov, nehodných svojho stavu, ktorí v snahe získať "vyššie" postavenie zradili svoje povolanie a stali sa nástrojom v rukách štátnej moci so známou úlohou "trójskeho koňa" v Cirkvi. Títo kňazi v roku 1951 obsadili takmer vo všetkých biskupstvách funkcie kononikov, generálnych a kapitulárnych vikárov.

Po fiasku s "Katolíckou akciou" sa štátna moc sústredila na "mierovú činnosť" kňazov. Konkrétnym začiatkom "novej" aktivity bola konferencia na Velehrade v lete 1950, ktorej predchádzala konferencia predstaviteľov kresťanských cirkví v Luhačoviciach. Na zasadnutí predsedníctva ÚV KSČ 11. apríla 1950 sa rozhodlo, že na Velehrade sa uskutoční veľká "mierová manifestácia všetkého duchovenstva". Po Velehrade 1950 štátna moc plne vsadila na "mierovú činnosť" kňazov. V septembri 1951 sa konal v Prahe I. zjazd "mierového hnutia katolíckych duchovných". Zjazd zvolil ústredný mierový výbor na čele so smutne známym Plojharom.

4. Postavenie biskupov bolo v nových pomeroch veľmi ťažké. Pre rokovanie s biskupom postavila štátna moc v septembri 1950 štyri podmienky : uznať cirkevné zákony ; uznať "mierové" hnutie vlasteneckých kňazov ; obsadiť jedno až dve biskupstvá novými vlasteneckými kňazmi a napokon odvolať všetky cirkevné tresty vynesené biskupmi. 9. októbra 1950 na zasadnutí predsedníctva ÚV KSČ sa však rozhodlo, že rokovania s biskupmi sa odložia na obdobie po pripravovaných procesoch s cirkevnými činiteľmi.

Konkrétne príprava veľkých "cirkevných procesov" prebiehala od začiatku roku 1950. Politická koncepcia procesov mala medzinárodnú i vnútornú stránku. Medzinárodná stránka bola zameraná proti Vatikánu a vnútorná sledovala vyradenie starej cirkevnej hierarchie a jej nahradenie vlastnou "poslušnou" hierarchiou. 31. marca 1950 bol zaistený biskup Buzalka. Biskup Gojdič bol zatknutý 18. júla 1950. Pôvodne "širšia" koncepcia zatýkania a procesov sa nakoniec zúžila na dva hlavné procesy : jeden v Čechách proti biskupovi Zelovi, opátovi Opáskovi a ďalším 8 osobám ; druhý na Slovensku s biskupmi Buzalkom, Gojdičom a Vojtaššákom. Český proces sa začal 27. novembra 1950 a slovenský 10. januára 1951.

Po skončení procesov štátna moc pristúpila k vynucovaniu si sľubu vernosti cirkevných predstaviteľov. Celková bilancia riešenia biskupského problému bola pre štátnu moc úspešná iba v jednej veci: biskupský zbor fakticky neexistoval. Hlavný cieľ - odtrhnúť biskupov od vernosti k pápežovi - však štátna moc nedokázala realizovať.

Uvedené historické fakty potvrdzujú Leninov citát uvedený na začiatku článku. Zákonitostou vzťahu štátu a Cirkvi je skutočnosť, že materialistická, marxisticko-leninská štátna moc bojuje proti náboženstvu a najmä proti jeho organizovanej forme Cirkvi s plnou rozhodnosťou vždy. V jednotlivých obdobiach sa mení iba forma a intenzita boja !

LIST KARDINALA TOMÁŠKA ČASOPISU
"OTÁZKY MÍRU A SOCIALIZMU"

V Prahe, 2. novembra 1985

Vážená redakcia !

Váš časopis uverejnil v 9. čísle "Otázky míru a socializmu" článok Vasil'a Bejdu "Kam ide Vatikán ?" K jeho nicktorým pasážam nemôžem ako najvyšší predstaviteľ katolíckej Cirkvi v Československu mlčať.

Ponechávam bokom autorovo hodnotenie osobnosti Svätého Otca Jána Pavla II. Veľkosť jeho osoby a jeho nesmierny kladný vplyv na utváranie morálnych a sociálnych profilov sveta je celým kultúrnym svetom tak uznávaný, že hodnotením zo strany autora tohto článku nemôže byť jeho veľkosť dotknutá.

Obchádzam aj autorovo hodnotenie zmien v kúrii a ich politický význam, lebo na rozdiel od pána Bejdu - nepovažujem sa v tejto záležitosti za kompetentného.

Nehodlám sa zaoberať ani otázkou "politického charakteru náboženstva", ako píše pán Bejda, i keď autor vychádza z celkom nesprávneho názoru, že Cirkev nemá právo sa vyjadrovať k verejným otázkam. Naopak, je to jej povinnosť!

Nebudem sa tu zaoberať ani "stredovekými" - ako píše pán Bejda - "názormi na rozvod, prerušenie tehotenstva a kontrolu pôrodnosti."

Pánovi Bejdrovi pravdepodobne ušlo, že práve najnovšie lekárske výskumy, obrazom i zvukom dckumentované, ukazujú, že aj nenarodené dieťa je človek, ktorý sa už vo veľmi ranom štádiu vývoja bráni proti lekárskeму zákroku, ktorý má priniesť jeho smrť, že sa vyhýba lekárskeým nástrojom. To znamená, že aj vo svetle a z hľadiska súčasnej lekárskej vedy je názor Cirkvi absolútne správny !

Musím však čo najostrejšie protestovať proti tej pasáži článku, v ktorej sa tvrdí, že "imperialistické sily sa snažia z katolíckej Cirkvi v Československu urobiť akési potenciálne centrum protisocialistickej opozície."

Cieľom Cirkvi u nás nie je nejaká politická opozícia, ale normálna evanjelizačná a pastoračná práca!

Nie je našou vinou, že do nedávnych osláv 1100. výročia smrti sv. Metoda na Velehrade, ktoré mali byť rýdzo náboženskou záležitosťou, boli zaradené nicktoré politicky zamerané prejavy zo strany štátnej správy, ktorá už pred-tým v masovokomunikačných prostriedkoch sa snažila všemožným spôsobom urobiť z tohto výročia politickú záležitosť. Táto stránka pôsobnosti cyrilometodskej misie mala byť podľa nášho názoru prejednávaná na inom mieste a je veľkou škodou, že sa tak - na rozdiel od mnohých zahraničných osláv tohto výročia - nestalo aj u nás !

Nielen táto skutočnosť usvedčuje pána Bejdu z nesprávosti jeho tvrdenia, že "Československý štát sa nevmiešata do záležitostí cirkví a prísne rešpektuje ich vnútorné zásady a normy".

Je všeobecne známe "že štátne orgány zasahujú do našich cirkevných záležitostí a to do najmenších podrobností prostredníctvom štátneho dozoru nad

cirkvami na úrovni vlády, ministerstva, krajov, okresov a národných výborov.

Tento štátny dozor má u nás tak absurdné rozmery, že zasahuje aj do osobného, súkromného náboženského života.

Svedčia o tom zásahy proti veriaciim, osobitne mladým, preto, že sa spolu súkromne schádzajú, aby sa modlili, spievali duchovné piesne a čítali Písmo sväté.

Hocikeď sú súdení za to, že sa previnili proti § 178 trestného zákona: "Marenie dozoru nad cirkvami a náboženskými spoločnosťami."

Podľa našej ústavy z roku 1960 majú však na to plné právo, lebo v čl. 32 je stanovené: "Sloboda vyznania je zaručená. Každý môže vyznávať akúkoľvek náboženskú vieru alebo byť bez vyznania, aj vykonávať náboženské úkony, pokiaľ to nie je v rozpore so zákonom".

Keby bolo v tomto článku stanovené, že "je zaručená sloboda kultu", potom by sa táto sloboda obmedzovala na spoločné náboženské úkony iba v priestoroch kultu, t.j. na kostoly a kaplnky.

Pretože 32. článok našej ústavy zaručuje "slobodu vyznania", nie je prípustné obmedzovať túto slobodu iba na slobodu kultu.

Vládny uznesením zo 17. júla 1954 bola zrušená evidencia náboženského vyznania. Skutočnosť je však taká, že štátne orgány vedú túto evidenciu veľmi bdelo a starostlivo a to už od detského veku.

V dotazníkoch, ktoré sa predkladajú uchádzačom o pracovné miesta, síce nie je otázka akého vyznania je uchádzač, ale obyčajne sa musí prejaviť akým spôsobom sa "vysporiadal s náboženskou otázkou".

Často veľmi ostražito sa kontroluje, či dotýčny jednotlivý občan navštevuje bohoslužby! Na tieto otázky pravidelne odpovedajú stranickým orgánom tzv. straníckimi dôverníkmi a konfidenti.

Veľa občanov, na ktorých bolo poďané udanie, že sa zúčastňujú na bohoslužbách, si sťažuje, že museli zanechať svoje pracovné miesto, nedostali sa na štúdia alebo boli z nich vylúčení.

Situácia veriacych je typická aj pokiaľ ide o tlač. Čl. 20 našej ústavy stanovuje: "Všetci občania majú rovnaké práva a rovnaké povinnosti..."

Okrem iného to znamená, že nielen ateisti, ale aj veriaci majú rovnaké právo na tlač. Aká je však skutočnosť? V knihkupectvách je dostatok ateistickej literatúry, avšak toho času nie je k dostaniu ani jedna náboženská kniha. Prečo? "Ústredné cirkevné nakladateľstvo" má zrejme určité obmedzenia pokiaľ ide o súhlasy k tlači náboženských kníh. A pokiaľ je hiečo povolené, je náklad tak nízky, že je vo veľmi krátkej dobe rozobraný.

Naším veriaciim nie je ľahostajné, že u nás už veľa rokov - až do roku 1985 - desať diecéz čaká na menovanie biskupov. Svätý Otec je stále pripravený na to, aby aj u nás obsadil všetky diecézy, takže prekážka je niekde inde!

Napriek tomu, že naši veriaci, ktorí tvoria veľkú väčšinu našich občanov, dosiaľ nie sú plne uspokojení vo svojich plne oprávnených náboženských požiadavkách, ako občania sa snažia obetavo a zodpovedne plniť svoje poslanie v našej spoločnosti.

A je pre Vás aj to dôležité, že naši veriaci v jednote s ostatnými veriaciimi všetkých kontinentov sveta, so svojimi kňazmi, s biskupmi a s najvyššou hlavou Cirkvi so Svätým Otcem Jánom Pavlom II. veľmi prispievajú k zachovaniu vzájomného porozumenia a pokoja v celom svete tým, že pracujú predovšetkým za dôsledné zachovanie spravodlivosti a základných ľudských práv.

V tomto duchu intenzívne pracuje v Ríme "Pápežská komisia Spravodlivosť a mier." Áno až vtedy prestanú preteky v zbrojení, keď vo všetkých štátoch sveta bude dôsledne rešpektovaná spravodlivosť a základné ľudské práva, lebo nebudú dôvody na sebaobranu a nebudú ani útočné plány.

Preto neustále písanie o mieri a volanie za odzbrojenie a mier bude až vtedy nielen vierohodné, ale tiež účinné, až vo všetkých štátoch sveta bdelo

a vytrvalo sa bude nielen hlásať o dobro a mier, ale tiež dôsledne sa bude dodržiavať spravodlivosť s rešpektovaním základných ľudských práv a to v rovnakej miere pre každého občana.

S pozdravom

František kard. Tomášek
arcibiskup pražský

Redakcii časopisu
"Otázky mieru a socializmu"

Helénska 4
120 00 Praha 2

SLOVENSKÍ KATOLÍCKI BISKUPI

Jozef Čársky

Narodil sa 9. mája 1886 v Gbeloch. Po teologických štúdiách bol za kňaza vysvätený 26. júla 1909. Bol kaplánom v Monoku a v Košiciach. Od roku 1915 bol farárom v Širokom. Roku 1923 sa stal profesorom homoslovia v kňazskom seminári v Košiciach.

14. júna 1925 bol vysvätený za titulárneho biskupa thagorského a menovaný za apoštolského administrátora do Rožňavy. Avšak už 12. novembra 1925 bol preložený za apoštolského administrátora do Košíc.

Po Viedenskej arbitráži v roku 1938 boli Košice pripojené k Maďarsku. Biskup Čársky ostal v Košiciach, ale v roku 1939 sa presťahoval do Prešova, odkiaľ po dohode s Vatikánom spravoval tie časti košickej-rožňavskej a satmárskej diecézy, ktoré ostali v Slovenskej republike.

Po skončení vojny v roku 1945 sa biskup Jozef Čársky vrátil do Košíc a diecézu spravoval až do svojej smrti v marci 1962.

Eduard Nécsey

Narodil sa 9. februára 1892 v Oslánoch v prievádzskom okrese. Teológiu študoval v Innsbrucku v Rakúsku. Za kňaza bol vysvätený v roku 1915. Už v roku 1917 obhájil doktorát teológie. Kaplanoval v Trenčianskej Tepłej v rokoch 1915 až 1921. Od roku 1921 pôsobil Dr. Nécsey v Nitre najprv ako špirituál žiackeho seminára, potom od roku 1922 ako profesor dogmatiky a tajomník biskupskej kancelárie. V rokoch 1931 až 1940 bol nitrianskym sídelným kanonikom od roku 1940 bol pápežským prelátom. Od roku 1941 bol generálnym vikárom nitrianskeho biskupstva.

Po vysviacke za titulárneho biskupa nalicejského v roku 1943 sa stal pomocným biskupom arcibiskupa Karola Kmetku. Po smrti arcibiskupa Kmetku sa stal apoštolským administrátorom nitrianskej diecézy. Jeho biskupským heslom bolo: "In omnibus caritas."

Počas II. Vatikánskeho koncilu bol členom viacerých koncilových komisií. Osobne sa zúčastnil na príprave pastorálnej konštitúcie "Cirkev v dnešnom svete".

Pápež Pavol VI. ho listom zo dňa 5. mája 1968 povýšil na titulárneho arcibiskupa. Arcibiskup ThDr. Eduard Nécsey zomrel 19. júna 1968 v Nitre, kde je aj v kryptách nitrianskeho hradu pochovaný.

PÁTER VENDELÍN JAVORKA SJ.

24. marca 1986 uplynie 20 rokov od smrti pátra Vendelína Javorku SJ.

Narodil sa 15. októbra 1882 v Černovej pri Ružomberku ako najstarší z 10 detí. Otec bol chudobný roľník. Základnú školu vychodil v Sučanoch pri Martine v miestnej židovskej škole. Gymnázium chodil v Ružomberku a v Ostrihome. Po maturite vstúpil do Spoločnosti Ježišovej a noviciát absolvoval v Trnave. Po jednoročnom klasickom štúdiu v Sant - André v Rakúsku študoval v rokoch 1906 - 9 filozofiu v Bratislave. Teológiu vyštudoval v r. 1912 - 16 v Innsbrucku. 30. júna 1915 tam bol vysvätený za kňaza. Cez prvú svetovú vojnu pôsobil ako vojenský kňaz na východnom fronte. Po vojne sa vrátil do Trnavy, kde bol vymenovaný za rektora. V r. 1925 ho jeho predstavení v Ríme povolali do tohto mesta, aby sa pripravoval na pôsobenie medzi Slovanmi východného obradu.

V r. 1926 pápež Pius XI. posvätil základný kameň Collegium russicum - internátu pre výchovu kňazov východného obradu. V r. 1929 páter Javorka dokončil stavbu Kolégia a bol vymenovaný za jeho prvého rektora. Začiatkom roku 1934 bol poverený Svätou Stolicou za apoštolského administrátora - vizitátora v Charbine, hlavnom meste Mandžurska. Spočiatku tu robil pastoračnú a misijnú činnosť medzi Poliakmi, neskôr pôsobil v Šanghaji a v Číne medzi tamojšími Rusmi a Ukrajincami. Na ďalekom Východe zostal do r. 1938, keď bol povolaný späť do Ríma. V rokoch 1939 - 41 spravoval znovu ako rektor Collegium rusicum v Ríme. V r. 1941 dostal poverenie pomáhať pri pastoračii v Černovciach na Bukovine v Rumunsku. 28. 3. 1944 boli Černovice obsadené sovietskymi vojskami. 13. júna 1945 pri ceste vlakom do jednej z filiállok bol zadržaný a predvedený na policajný úrad v Černovciach, kde bol 4 dni a noci vypočúvaný. Z Černovic bol prevezený do Moskvy.

V decembri 1945 mu to oznámili, že ako agent cudzej mocnosti je odsúdený na 10 rokov nápravného tábora, hoci nijaké súdne pojednávanie sa neuskutočnilo. 2 roky bol v nápravnom tábore v Mordivii. Potom bol prevezený do Inty na rieke Pečore za polárny kruhom. Keďže mal už vyše 60 rokov a trpel na rôzne choroby, určili ho na domáce práce - kúril, upratoval ubikácie a pod. Celkove prešiel asi 12 rôznych väzníc a táborov, hlavne na Sibíri.

Po takmer 10-ročnom pobyte v Sovietskom zväze československá vláda žiadala sovietske úrady o jeho prepustenie. 21. 4. 1955 sa polohepý, o 40 kg chudší vrátil do Československa, k svojmu bratovi do Žiliny.

Žilinské dni a roky plynuli v hlbokoj modlitbe a meditácii, v drobných domácich a remeselných prácach a v stretnutiach s ľuďmi. Po nejakom čase mu v Bratislave odstránili šedý zákal z oka a aj zdravotne sa pozbieral. V r. 1965 sa dožil 50. výročia svojej kňazskej vysviacky. Úrady mu dovolili slúžiť svätú omšu vo farskom kostole. Žilinčania sa vlastne vtedy dozvedeli, že je kňazom. Po Vianociach 1965 sa začal jeho zdravotný stav stále zhoršovať. 24. marca 1966 večer o 23.00 vrátil svoju dušu Stvoriteľovi. Zomieral s modlitbou na perách: "Hospodine pomiluj".

Pochovaný je v Žiline na cintoríne, neďaleko kríža.

PAĽKO Z TRPÍNA ...

Dňa 17. októbra 1935 odovzdal svoju veľkú a šlachetnú dušu Pánovi života a smrti. So svojou mamou sa pomodlil októbrový ruženec a pri počúvaní slovenského vysielania vatikánskeho rozhlasu naraz obrátil oči a spokojne vydýchol. Mama mu stačila ešte pripomenúť : "Nezabudni na Sv. Otca !" Akoby na súhlas privrel oči a viac ich už neotvoril. Dva dni predtým poslal svoju duchovnú kyticu pre Sv. Otca a pre slovenských biskupov doma i v zahraničí. Denne pamätal na kardinála Tomku. V poslednom liste napísal : "Čo som vo svojej nehodnosti mohol urobiť, to Vám posielam. Je to odo mňa, od mojej mamy a od tých, s ktorými sa stretávam. Pozdravte Sv. Otca aj odo mňa z Trpína, aj od mojich kamarátov. Pozdravte aj otca kardinála Jozefa Tomku. My mu pomáhame, aby sa mu darilo."

Áno, Paľko z Trpína pomáhal. On, ktorý sa neposadil, niesol hrdinsky svoj 30 ročný kríž. Ochorel ako malý chlapec. Dostal reumatickú horúčku. Ruky v laktocach si už nikdy neskrčil. Ale tieto ruky, pokrivené v prstoch, dokázali pre Božie kráľovstvo urobiť viac, ako desať zdravých. Viedol deti, písal katechetické listy. Deti ho mali veľmi radi. Šantili okolo jeho vozíka a on sa s nimi zabával a rozprával. Cez prázdniny mal okolo seba "školu prírody". Okrem detí sa stretával aj s mládežou. Najprv chodievali k nemu, neskôr, keď mal elektrický vozík, on vyhľadával ich. Putoval za nimi do okolitých dedín. Jeden bicyklista pred ním, druhý za ním a tak šiel na svoje "cesty".

Mládež a deti ho vítali s radosťou. Bol jedným z nich a predsa za všetkým, čo hovoril, stále Evanjelium. Boli to vlastne hodiny náboženstva, ktoré viedol. Jeho zlatá mama o ňom prezradila : "Paľko zavčasu vstával, ráno sa dve hodiny modlil a počúval sv. omšu. Bol veľmi vďačný tým, ktorí ju denne vysielajú. On ju nepočúval, on ju prežíval. Potom pracoval, písal listy, kreslil deťom obrázky, vyrábala hviezdy s obrazom Nebeskej Matky. Keď prišla návšteva, všetko odložil a venoval sa hostom."

Takého sme ho poznali. Vyhľadávali ho rôzni ľudia, často strokotanci života. Každý od neho odchádzal povzbudený, za každého sa potom modlil. Mimoriadne sa obetoval aj za otca biskupa Gábriša a za knazov. Uterky venoval vatikánskemu rozhlasu. Vtedy celý deň obetoval za otca Bohuslava a za všetkých, ktorí po ňom vysielajú pre mládež. Volal ich "éteroví misionári". Najviac sa asi modlil za Sv. Otca. Len jeho mama vie, čo sa za neho namodlil, čo všetko za neho obetoval.

Paľko 24. decembra sme sa chystali osláviť Tvoje 42. narodeniny. Už ich krajšie oslávili miesto nás anjeli a svätí. Vypros nám všetkým i všetkým chorým na Slovensku, aby sme nasledovali Tvoj príklad, aby každý z nás žil tak, že tí okolo povedia ako o Tebe: "Tento človek nežije nadarmo ! "Vieme, že si čerpal silu z Eucharistie, z kríža nášho Pána Ježiša Krista a z jeho Evanjelia. Pros za nás, aby sme aj my vedeli čerpať z týchto prameňov a tak premieňať svet, aby bol píšší pokoja a lásky.

Paľko patrila k tomu zástupu ľudí tu na Slovensku, ktorí všetky svoje modlitby a utrpenia obetujú za Cirkev, za Sv. Otca, za biskupov a knazov, za našu mládež. To sú tí chorí, ktorí každoročne posielajú duchovné kytice Sv. Otcovi a slovenským biskupom. Často medzi nás prichádzajú mladí ľudia - z rodín, kde sa o kresťanstve takmer nehovorilo. Prichádzajú, a my žasneme nad ich vierou a osobnou skúsenosťou

duchovného života. "Niekto im to musel vymodliť" povieme si vtedy medzi sebou.

Ak na Slovensku je ešte viera, ak je tu mládež, ktorá sa hlási k Evanjeliu, tak preto, že sú tu ľudia, ktorí sa modlia a obetujú. Títo chorí, často nevládni ľudia nám dnes odkrývajú "jedno tajomstvo" : Silu a účinky modlitby.

Ak by sme tomuto porozumeli a uverili, ak by sme pochopili, že Pán Boh nás dnes volá k opravdivej a vrúcnej modlitbe, tak by sme svojimi modlitbami a obetami mohli nielen sebe, ale i svetu vymodliť "zázraky".

Kto má v čase fatimských a medjugorských zjavení uši na počúvanie, nech počúva !

COMMUNIONE E LIBERAZIONE /C L/

Jedným z najaktívnejších hnutí v talianskej Cirkvi je hnutie Comunione e Liberazione - Spoločenstvo a oslobodenie. Toto hnutie vzniklo v 60-tych rokoch v severnom Taliansku ako reakcia na proces vytlačania náboženstva z každodenného života hlavne u mladých ľudí, ako odpoveď na ľahostajnosť a duchovnú prázdnotu medzi neveriacimi i veriacimi. Čo je cieľom hnutia CL ? Priniesť Krista do každodenného života, pokreštančiť život vo všetkých jeho aspektoch : v štúdiu, v práci, v zábave a hre ; vnieť ducha Kristovho do umenia, športu, teda do celej životnej kultúry. Samotný názov hnutia prezrádza, že toto sa má uskutočňovať v komunite, v spoločenstve, teda uprostred priateľov, ale v spojení s celou Cirkvou. Každý z nás potrebuje pre svoj život iných ľudí, potrebuje prijímať skúsenosti starších, načerpať síl v "suchých" obdobiach, ale i podeliť sa o radosť, poznatky a duchovné zážitky. Zároveň nám spoločenstvo viacerých ľudí zaručuje schopnosť objektívnejšie poznávať a posudzovať udalosti v súkromnom živote, v živote národa i v živote celého ľudstva. Slovo oslobodenie v názve hnutia znamená oslobodenie od hriechu, ktoré môžeme dosiahnuť poslušnosťou Kristovi - t.j. poslušnosťou Pravde, vo viere a láske.

Prvými členmi hnutia sa stávali študenti na univerzitách. Začali spolu študovať, pomáhať si pri zaobstarávaní učebníc, ale i organizovať spolu svoj voľný čas pri športe, v amatérskom divadle, pri hrách ako aj pri modlitbe a duchovnom štúdiu. Spolupatričnosť, veselý duch a priateľská atmosféra, ktoré nevyplývajú len zo srdečnej talianskej mentality, ale ktorých základom je dôvera medzi veriacimi, medzi deťmi jedného Otca - toto priťahuje ďalších mladých ľudí do hnutia. Dnes už hnutie zasahuje viaceré sociálne vrstvy i generácie.

Byť členom takéhoto hnutia však neznamená len brať to, čo mi ono ponúka, ale vyžaduje to stať sa spoluzodpovedným za všetko, čo sa podniká, rozvíjať vynaliezavosť a podnikavosť, aby bolo možné v kresťanskom duchu rozvinúť a využiť rôznorodé dary každého človeka.

Pre taliansku Cirkev i celú spoločnosť má hnutie CL veľký význam. Jeho činnosť sa totiž neobmedzuje len na akési elitné, uzavreté skupiny, ale s úspechom sa pokúša vnieť pečať Kristovu do celého ľudského života, tak do súkromného ako i do verejného. Hnutie hovorí otvorene o zásadách kresťanského života, aby nenechalo vymiznúť z povedomia širokej verejnosti pojem Boha, Boha osobného, milujúceho každého človeka. Nabúrava ľudskú ľahostajnosť, vyslovuje pr vdu i tam, kde by bola milšia lož, háji ľudskosť, a tak prispieva

k záchrane ľudstva. Prejaviť svoj názor možno prostredníctvom tlače, rozhlasu, divadla ...

CL spolupracuje pri vydávaní niektorých časopisov, vydáva knihy a amaterske divadlá ponúkajú hry kresťanských autorov, ktoré možno pre nedostatok "módnosti" nevádzajú veľké divadlá. Hnutie CL nemôže neobsiahnuť činnosť výsostne kresťanskú - charitatívnu činnosť: návštevy chorých, starých a opustených, pomoc slobodným matkám a nezamestnaným je náplňou laikov i kňazov hnutia. To, o čo tu vlastne ide, je obnova kresťanského spoločenstva, znovobjavenie kresťanských hodnôt - hodnôt, ktoré máme uložené často už len v podvedomí a na ktoré pre svoj egoizmus, strach a prispôsobivosť radšej zabúdame. Hnutie CL teda znovu nastoluje jasnú líniu v spoločnosti, v ktorej vládne pochybovačnosť a zmätok. Učí ľudí povedať svoje rozhodné "áno" i "nie", nenechať sa ovládnuť davovou psychózou, ale aktívne vytvárať verejnú mienku. Učí solidarite s druhými, ale umožňuje i rozvíjať svoje originálne dary.

V dobe, keď sa v Cirkvi čoraz viac hovorí o ekumenizme, ostáva hnutie CL typicky katolícke, čo sa prejavuje v spôsobe duchovného hnutia /modlitba hodínok u laikov i u ľudí žijúcich v celibáte/, v praktizovaní tradičných katolíckych úkonov zbožnosti /modlitba krížovej cesty, ruženca .../ i v úzkom spojení s hlavou katolíckej Cirkvi - s pápežom. Zdalo by sa, že vyzdvihovanie týchto katolíckych prvkov je v súvislosti s ekumenickými snahami akési paradoxné. Treba však vedieť, že Taliansko vždy bolo krajinou katolíckou a dodnes je podiel protestantov /väčšinou cudzincov/ nepatrný. Dochádza však k nejednotnosti a roztrieštenosti v rámci samotnej katolíckej Cirkvi /pre Taliansko je typické, že tu pracuje množstvo menších náboženských skupín, ktoré často nemajú žiadny záujem o vzájomnú spoluprácu, čím vlastne zaznávajú celocirkevné spoločenstvo/. Táto nejednotnosť, ktorá v ešte väčšej miere vládne u kresťanov ostatných západných krajín, vyvoláva pochybnosti a rozpoltenosť osobnosti a v konečnom dôsledku vedie k indiferentnému postoju jednotlivcov i spoločenstiev k podstatným životným otázkam. - dokonca i vo veci ochrany ľudského života.

Keď si toto uvedomíme, pochopíme dejinnú i psychologickú nevyhnutnosť vzniku práve takéhoto hnutia v súčasnej dobe v Taliansku.

JUHOKÓREJSKÝ KARDINÁL KIM

Parižsky mesačník "Peuples du Monde" priniesol vystúpenie juhokórejského kardinála Kima, ktoré mal na Konferencii episkopátu Ázie v Sri Lanke. Prinášame ho v celosti :

"Ako arcibiskup Seulu žijem v devätmiliónovom meste, s polmiliónovou čiastkou katolíkov s 103 farnosťami, 300 kňazmi a 1000 rehoľnicami. Máme školy, od škôlky po univerzitu a veľký seminár. Máme nemocnice, inštitúty a domovy pre starcov. Kórejská Cirkev sa rýchlo rozvíja. Ako biskup som obkolesený úctou a láskou veľa osôb. Veľmi ma to teší, ale často si kladiem otázku: "Odpovedá môj štýl života Evanjeliu?"

Hlásam náuku o evanjeliovej chudobe, ale ja ju nežijem. Navštevujem chudobných, ale nedelím sa s nimi o ich chudobu. Moja funkcia biskupa ma drží vo veľkej diaľke od nich. Neraz som túžil opustiť moju výhodnú rezidenciu, aby som mohol ísť medzi nich. Ale moja funkcia vyžaduje, aby som mal telefón a auto, potrebujem ako pomoc veľa ľudí v administratíve. Nemyslím si, že chudoba je absolútna hodnota, ale verím, že chudoba je nevyhnutná, aby človek mohol brátsky slúžiť bližnému. Podstatou kresťanstva je láska, ale chudoba robí jej svedectvo vierohodným. Naša epocha je pod veľkým vplyvom materializmu, materiálne dobro sa dosahuje za cenú ľudských hodnôt.

Sme svedkami dehumanizácie, ktorá nesie so sebou lámanie ľudských práv, spoločenskú nespravodlivosť a korupciu.

Často dostávam otázku : Prečo tolko Kórejčanov, napriek veľkému materiálnemu rozvoju Kórey, vstupuje do Cirkvi ?

Podľa mojej mienky jednou z hlavných príčin je práve to, že tento materiálny rozvoj je dehumanizovaný. Materiálne dobrá dávajú bohatým pocit prázdnoty.

Chudobní hľadajú v náboženstve ochranu, potechu. Túžia byť milovaní ako ľudské bytosti. Nedávno bol urobený výskum medzi mladými predavačmi novín a čističmi topánok. Jedna z otázok znela: "Po čom najviac túžite ?" Vyše 60 % opýtaných odpovedalo: "Chceme byť akceptovaní ako ľudské bytosti". Netúžia teda najviac po peniazoch alebo po lepšom životnom štandarte, ale aby bola uznaná ich ľudská hodnota.

Či dnešná Cirkev je nositeľom lásky, najmä medzi chudobnými ? Zoberme konkrétny príklad. Kórejská Cirkev prijíma veľa novokrstencov a rozvíja sa. Ale tento rozvoj ju oddeľuje od chudobných. V Cirkvi chudobných zamožní môžu nájsť svoje miesto, ale v Cirkvi bohatých chudobní si nemôžu nájsť také miesto. Keď sa opýtate ľudí, aký obraz im privádza myšlienka o Cirkvi, či odpovedia: "Cirkev lásky" ?

Najpravdepodobnejšie odpovedia o Cirkvi ako o mocnej organizácii. My biskupi sme sa pričínili o túto situáciu.

Aká je naša najpodstatnejšia úloha ? Hlásať náuku, prinášať svedectvo, vládnuť ? Musíme sa starať o poriadok v našich spoločnostiach, ale radosť Evanjelia môže zostať potlačená, keď budeme príliš zdôrazňovať úlohu zákona a poriadku. Ako arcibiskup Seulu - povelaný prijímať rôzne rozhodnutia - disponujem istou finančnou, sociálnou a dokonca i politickou mocou. Či vlastne nie takúto moc odvrhol Ježiš na púšti ?

Zhrniem: túžim oslobodiť sa cez chudobu, aby som mohol odpovedať tak ako Ježiš na ľudské volanie. Prekážajú mi v tom moje vlastné hriechy, ale ešte viac právlastky pripisované mojej funkcii biskupa - predstaviteľa inštitúcie. Musíme sa oslobodiť od všetkých predstáv, ktoré nám znemožňujú byť opravdivými zástupcami Krista, zvlášť medzi chudobnými."

NEMECKÝ BISKUP A NACISTICKÁ TOTALITA

Berlínsky biskup Konrad von Preysing patril k najstatočnejším obhajcom cirkevných a ľudských práv za Hitlerovej vlády. Z jeho pastierskeho listu z 30. 11. 1937 vyberáme dve pasáže :

"Podobne ako je Svätý Otec stále znovu osočovaný v novinách, časopisoch a prejavoch, že vraj svojimi prehláseniami slúži politickým cieľom, tak sa predhadzuje i nám biskupom, že prekračujeme medze svojho úradu a zneužívame cirkev v našej vlasti k politickým cieľom. Množstvo opatrení štátu a strany má slúžiť - ako sme uisťovaní - len k tomu, aby sa politizujúca Cirkev stala zase doopravdy náboženským spoločenstvom. V skutočnosti je toto počínanie zamerané proti pôsobeniu, ktoré patrí k podstate Cirkvi. Pritom sú pokusy presvedčiť nemecký ľud, že u nás môže kresťanstvo a Cirkev rozvíjať svoju činnosť slobodne a bez prekážok."

"Skutočnú situáciu veriacich kresťanov v našej vlasti môžeme vystihnúť konštatovaním, že veriaci katolíci v Nemecku žije pod stanným právom. Musí znášať pre svoju vieru výsmech a ponižovanie, neslobodu a útlak, bez toho aby sa mohol brániť, zatiaľ čo nepriatelia Cirkvi majú slobodu slova, útočenia a hanobenia.

Proti tomu počujeme a čítame : Máte predsa otvorené kostoly, vaši kňazi môžu slúžiť svätú omšu a vysluhovať sviatosti.

Cirkvi sa nepatrí vtedy začať smútiť a nariekať, keď dochádza k pustošeniu oltárov a keď svätokrádežné ruky ničia Božie stánky v dyme a plameňoch. Už keď sa dejú pokusy odsvätiť svätostánok detskej duše, posvätenej krstom, výchovou zameranou proti Kristovi, keď sa plánuje vytrhnúť z tohoto živého Božieho chrámu večnú lampu viery v Krista a miesto nej tam vsadiť mäťúce svetlo náhradnej viery, ktorá nemá nič spoločného s vierou kríža - potom sme na hranici znesvätenia duchovného chrámu. V tej chvíli nastáva pre každého vyznávajúceho kresťana povinnosť jasne oddeliť svoju zodpovednosť od toho, čo považuje za zodpovednosť druhá strana, a uchovať si svedomie čisté od každého neospravedlivelného spolupôsobenia k takémuto osudu a skaze".

ZASTAVTE SA BRATIA KŇAZI !

Keď uvažujeme o pojme kňaz, čo znamenal v našej národnej minulosti, asi každému vyvstane v mysli obraz zbožného a vzdelaného muža, ktorý je mravne bezúhonný, samozrejme si plní svoje pastoračné povinnosti k spokojnosti sebe zverených veriacich aj nadriadenej cirkevnej autority, a ktorý často robí navyše veľa pre ľudské, kultúrne, národné i náboženské povznesenie svojho ľudu. Venuje sa napr. literárnej tvorbe /Bernolák, Hollý, Fándly.../ dejinám /Pápanek.../, prírodným alebo technickým vedám /Kmeť, Murgaš.../, bojuje proti alkoholizmu /Závodník/, organizovaniu spolkovej činnosti národnej /Moyzes/ i náboženskej /Radlinský/. Krátko povedané - katolícki kňazi /pravda, nie len oni/ patrili k elite národa. Položme si otázku, akú povest' má vo vedomí veriacej časti nášho národa kňaz dnes ? Keby sme dnes povedali, že kňazi sú elitou národa, vyvolali by sme námietky alebo aspoň veľké rozpaky. Musíme bohužiaľ pripustiť, že u nás nastala devalvácia pojmu kňaz.

Pokusím sa toto tvrdenie v ďalšom najprv zdôvodniť, potom vysvetliť a napokon načrtnúť cestu revalvácie, obnovenia hodnoty slovenského katolíckeho kňaza.

Z d ô v o d n

vrátane vysokopostavených, je známe že

- zanedbávajú celibát, radi si "vyhodia z kopýtka", majú konkubínu a deti ; niekolkí mladší z tohto dôvodu zanechali kňazstvo a oženili sa,
- sú alkoholicy alebo aspoň známi ako pijani, ktorí využívajú každú príležitosť na "strngnutie si",
- majú príliš v láske mamón tohto sveta, sú dychtiví po peniazoch, až provokujú luxusným autom, prepychovým zariadením obydľia, drahými technickými aparatúrami, ktoré nevyužívajú na pastoračiu, ale na svoje pobavenie, chodia na drahé zájazdy až do zámoria ...
- zanedbávajú svoje pastoračné povinnosti, alebo konajú ich tak vlašne a na nízkej úrovni, že ich vinou sa veriaci vytrácajú z Cirkvi,
- nie sú ochotní priniesť obety pre kráľovstvo Božie, ale sú ochotní ku kompromisom alebo až k zrade, aby si zachovali svoje dobré miesta alebo získali lepšie, sú bojzliví, pohoršujú veriacich svojimi politickými frázami a neposlušnosťou voči Sv. Stolicy, aktivitou v cirkevne zakázanej organizácii...

Ale aj tzv. dobrí kňazi

- nie sú na úrovni doby, nemajú pokoncilové zmýšľanie, ich zmýšľanie je klerikálne v nedobrom zmysle slova, podceňujú laikov ...
- v súlade so zásadou "jednooký medzi slepými je kráľom" /oni sú jednookí/ si myslia, že netreba sa im duchovne a teologicky prehľbovať, a pretože v slovenčine novej literatúry temer niet a cudzie jazyky si nenaštudovali, aby mohli čítať zahraničnú literatúru, ich kázne a najmä ich články v Kat. novinách, Duch, pastieri, Pútniku svätovojtešskom atď. sú často "mlátením prázdnej slamy".

P o k u s o v y s v e t l e n i e

Úroveň dnešného kňaza je v priemere dosť biedna, lebo

- najlepších kňazov štát eliminoval z verejnej pastorácie buď natrvalo /J. Korec, V. Trstenský/ alebo aspoň načas, a tým ich akčný rádius aspoň vo verejnosti zmenšil,
- najlepších uchádzačov nedovolil štát prijať do bratislavského seminára,
- zdá sa, že sa štátu podarilo dostať do seminára niekoľko svojich agentov, ktorí buď čoskoro po vysviacke so škandalom odpadli od Cirkvi, alebo v kňazskej službe síce ostávajú, ale predstavujú dekadentný typ kňaza,
- viacerí vychovávatelia budúcich kňazov /predstavení seminára a prednášatelia na bohoslov. fakulte/ sú práve z tohto dekadentného typu kňaza, a podľa toho príkladom aj slovami vyformovali veľa dnešných a formujú budúcich kňazov,
- sústavný deštruktívny tlak na psychiku kňaza vyvíjajú cirkevní tajomníci, školskí pracovníci a príslušníci Št. bezpečnosti ...

Je to iste neúplný súpis dôvodov ...

Načrtnutím cesty k náprave nech je toto o t v o r e n é s l o v o našim kňazom

Drahí bratia kňazi !

Ponajprv sa nepozastavte nad tým, že vás oslovujeme "bratia" a nie "otcovia", ako ste zvyklí počuť. Držíme sa slov Ježišových: "Jedného Učiteľa máte, ostatní všetci ste bratmi. Ani otcom nevolajte nikoho na zemi, lebo jeden je váš Otec, a ten je na nebesiach" /Mt 23, 8-9/

Pretože milujeme Krista a Jeho Cirkev, pretože túžime po tom, aby v našom národe sa Cirkev udržala, ba rozvíjala, pretože vieme, akú podstatnú úlohu z ustanovenia Kristovho majú v Cirkvi kňazi, opovažujeme sa v pokore, s úctou a láskou k Vám adresovať vám tento apel :

My, vaši bratia a sestry laici - veľká väčšina Božieho ľudu, my, ktorým máte poskytovať kňazskú službu a najmä svietiť nám príkladom, chceme od vás :
buďte svätí ! Najprv "metanoite" = činite pokánie = zmeňte zmýšľanie !
Obnovte si túžby a predsavzatia, ktoré ste mali ako kandidáti kňazstva, pripomeňte si sluby, ktoré ste urobili pred Bohom v deň svojej kňazskej vysviacky !
"In simplicitate cordis mei obtuli universa... Domine, custodi hanc voluntatem !" /V jednočuchosti svojho srdca som obetoval všetko..., Pane, zachovaj túto vôľu!/ "Obnovte sa vo svojom zmýšľaní"; "Buďte dokonalí, ako váš Otec nebeský je dokonalý "Zájďte na hlbinu" a zažijete zázračný rybolov.

Zachovávajúce čistotu, vašou jedinou láskou nech je Pán a Jeho Cirkev !

Zachovávajte poslušnosť a vernosť Sv. Otcovi a s ním spojeným biskupom resp. ordinárom, zachovávajte starostlivo vo svojej pastoračnej a liturgickej praxi všetky cirkevné zákony a predpisy ! Prenabujte sa v poznaní náuky Cirkvi a hlásajte pravú katolícku náuku viery a mravov ! Hlásajte celú náuku Kristovu, nielen nejaký jej odvar, sterilizované kresťanstvo !

Vráťte sa k duchu chudoby, ktorý vás ozdoboval, kým ste boli mladí, usilujte sa pripodobniť chudobnému Ježišovi !

Nebojte sa byť ako Kristus "znamením, ktorému sa bude protirečiť" ! Zmierite sa s tým, že "ako mňa prenasledovali, tak aj vás budú prenasledovať". Nebojte sa tých, čo môžu telo zabiť, ale bojte sa toho, ktorý môže dušu i telo poslať do záhuby" ! My laici, oceníme vašu vernosť a postaráme sa v prípade vášho prenasledovania aj o vaše hmotné potreby, aj o ďalšie realizovanie vášho kňazstva ! Majte k nám dôveru a držte nie s mocnými tohto sveta proti nám, ale s Pánom a s nami ! "Keď Boh s nami, kto proti nám ?" Potrebujeme vás, ale aj vy potrebujete nás. Je tu vojsko, ktoré chce, aby ste si stali pred neho ako velitelia. Ak to neurobíte, poškodíte nás, ale ešte viac seba. Príkaz dňa je : j e d n o t a ! Samozrejme jednota na báze vernosti Kristovi a Jeho Svätej Rímskej Cirkvi. Pre túto vernosť sme my, mnohí laici, priniesli už veľa obetí. Tohto ducha si žiadame aj od vás, naši kňazi ! Nepohoršujte nás svojou zbabulosťou a neúprimným vyhováraním sa, že kompromisy robíte preto, aby ste sa p r e n á s udržali v pastorácii ! "Beda tomu, skrze koho pohoršenie prichádza ! " Mám viac pomôže váš príklad statočnosti než vaša prítomnosť na fare za cenu ústupkov od Kristovho ducha Dobrého Pastiera !

My vaši bratia a sestry laici sa za vás denne modlíme, najmä k našej Patrónke Sedembolestnej Panne Márii. Veríme, že Ona môže našu slovenskú cirkev zachrániť v týchto ťažkých dobách. Prosíme vás, aj vy verte v silu ochrany našej sv. Patrónky ! Buďte nám aj v tomto vzorom ! Zasväťte sa Jej a žite toto zasvätenie ako mariánske kňazské hnutie !

Odkedy sa stala Trnava našou metropolou a kostol sv. Jána Krstiteľa katedrálnym chrámom, je aj Ján Krstiteľ našim Patrónom. Bratia kňazi, meditujte o ňom a nasledujte ho pokiaľ ide o ducha pokánia, ducha nebojácnej obhajoby princípov mravnosti aj pred mocnými tohto sveta, i s rizikom najväčších obetí !

Sme presvedčení, že dnes náš národ potrebuje kňazov, ktorí by v sebe spájali Máriinu čistotu, pokoru a lásku s kajúcnosťou a statočnosťou sv. Jána Krstiteľa. Aby ste sa takými stali, za to sa denne modlíme a prinášame obety. Nesklamte nás !

K ANKETE EURÓPSKEHO KULTÚRNEHO FÓRA

/Jozef Zvěřina/

Kultúrne pomery v ČSSR sú skutočne žalostné. Kvalitná väčšina žije v emigrácii, kvalitná menšina, ktorá zostala v ČSSR, je umlčaná. Kultúru tvorí politická, administratívna a policajná moc, ktorá nie je reprezentatívna. Jej kultúrni spolupracovníci sú buď ľudia podradní, alebo - ak sú kultúrnymi osobnosťami - sú podriadenými.

Ale okrem týchto činiteľov sú príjemcovia kultúry: čitatelia, diváci a poslucháči. Aj tí patria ku kultúrnemu životu. A tu je myslím obraz utešenejší. Je dojemné, ako stoja vo štvrtok fronty pred kníhkupectvami, podobne ako v piatok fronty na mäso. Sú kritickí: akonáhle sa objaví niečo hodnotné, správa sa rozletí tajomnými cestami - a knihy, gramoplatne miznú, divadlá a kiná sú ihneď vypredané. Je síce pravda, že väčšina nášho publika sú konzumenti subkultúrneho priemyslu, ale to je v každej krajine, naopak, zdá sa, že u nás ich percento oproti minulosti nie je väčšie a že skutočné hodnoty sú v hlbšej úcte.

Táto úcta ku skutočným, nekonformným hodnotám vzniká z faktu, že ich tvorcovia platia za svoje dielo krvavú daň, že ich tvorba je poznačená väčším alebo menším utrpením. Táto úcta je honorárom v pravom zmysle tohto slova za statočnosť, neúplatnosť, pravdivosť. Tu nie je dôležité, či autor žije vonku alebo živorí tu.

Tomuto publiku sme všetci dlžní to najlepšie. Tvorcovia kultúry sú zvýšenou mierou zodpovední za ich duše. Majú málo, ale čo majú, to milujú, z toho žijú.

Preto nie je dôležitá otázka, či je v našich možnostiach ovplyvniť kultúrnu politiku tohoto štátu - pretože sa to zdá v terajšej dobe nepravdepodobné, ba snáď zásadne nemožné.

Tiež otázka pomoci zvonku je problematická. Najväčšia pomoc bude v silnom umení. Ostatne si myslím, že iná otázka bude bolestná pre našu emigráciu: kto nastúpi po nich? Bude druhá generácia cítiť tak krvavo vážne s touto krajinou, ako tí, ktorí boli nútení odísť?

Konečne, izoláciu nevidím v príliš tragických farbách. Veď nás spája ďaleko viac ako nás delí alebo čím nás rozdelili. Spoločenstvo ducha nemožno opísať zemepisnými stranami a hranicami. Tejto pravde som sa naučil v našich väzniciach. Bola to naša najväčšia sila, že sme sa necítili vyradení, vyhodení na smetisko dejín, ako nám chceli vtĺcť do hlavy.

Veriacemu je toto duchovné spojenie a zmysel utrpenia otvorenou skutočnosťou, najskutočnejšou skutočnosťou. Viac ako náreky a pesimizmus, exodus, a zúfanie. Želal by som si, aby toto vedomie bolo omnoho viac uplatňované. Bojím sa, že niektorí opustili studnice živej vody a zostali pri kaluži sexu, hororov a nihilizmu. To sú nevitani hostia, ako nazval nihilizmus Heidegger; list Júdov uživa omnoho silnejších výrazov, ktoré tu nechceme opakovat, ale odporúčam do pozornosti /viď 12b - 13/.

/Vychádza bez vedomia autora/

LIST PAVLA ČARNOGURSKÉHO

Pavol Čarnogurský napísal list Ústrednému výboru Slov. zväzu protifašistických bojovníkov v Bratislave. "Ako jeden ešte zo žijúcich svedkov ..." reaguje v ňom na článok "Rozsudky nad fašistickými pohlavármi," ktorý bol uverejnený v "Ročenke SZPB 1986", ktorú vydáva tento orgán. Čarnogurského list má 13 strojom písaných strán. Uverejňujeme časť záveru jeho listu, v ktorej Pavol Čarnogurský reaguje na údiv autorov článku nad tým, že Izrael dal postaviť v r. 1981 v Jeruzaleme pamätník katoľickému kňazovi Jozefovi Tisovi :

"Svoje pripomienky ku podaniu Ročenky SZPB 1986 musím zakončiť tým, čím ju zakončila aj uvedená ročenka na str. 134: "Je priam nepochopiteľné, že Izrael ako jediný štát dovolil roku 1981 postaviť pamätník Jozefovi Tisovi v Jeruzaleme". Iste, v takom počávaní veľkých historických faktov, ako to urobila Ročenka v Tisovom prípade, je to nepochopiteľné. Ale v prípade ako ho zvažili zodpovedné miesta v Jeruzaleme, je to podstatne inakšie. Ako je známe, práve predstavitelia židovského štátu v Izraeli zapodieľajú sa vedeckým zisťovaním príčin tragédie Židov a jej priebehom v celom ostatnom svete počas druhej svetovej vojny, kedy násilne zahynulo cez 6 miliónov Židov.

Vedecké sympózia za účasti historikov a odborníkov tejto tragédie sa konajú každoročne na Univerzite v Jeruzaleme a to osobitne pre každý etnický, či štátny celok, v ktorom sa tragédia Židov odhrala. A v takejto tragédii hľadajú aj jednotlivcov, ktorí sa pričínili nezvyklým spôsobom o zmenšenie takejto tragédie záchranou väčšieho počtu Židov pred určitým vyhladením bez ich pričinenia. Tým výnimočne zaslúžilým osobnostiam potom na určitom verejnom mieste v Tel Avive, či v Jeruzaleme odhaľujú alejovite pamätníky pre svedectvo a vďak pre budúce židovské generácie.

V rámci tejto akcie je tam miesto aj pre záchrancu z tragédie Židov zo Slovenska v roku 1942.

Sympóziu o tragédii Židov v Slovenskom štáte sa takisto konalo za svetovej účasti historikov, odborníkov i účastníkov jej najmä spomedzi samých Židov. Jeho závery sú rozhodujúce a ostanú platné aj proti mienkam takých, ktorí len opakujú povedané bez kritického rozboru.

Toto sympóziu o tragédii Židov za Slovenského štátu konštatovalo skutočnosť, že práve tu najviacej ich príslušníkov pri živote zachránil prezident dr. Jozef Tiso za výdatnej pomoci Slovenského snemu. Dokonca v tejto súvislosti sa objavilo na sympóziu v Jeruzaleme aj moje meno ako poslanca, ktorý sa v Sneme zaslúžil o priaznivú účasť na zmiernení protižidovských opatrení...

Pre slovenské dejiny ostáva dr. Tiso osobnosťou s nimi nerozlučne spojenou. Veľkosť jeho osoby je nielen v jeho veľkom štátnickom nadaní, ktoré prejavil už v rokoch 1927-29 ako člen vlády štátu v rezorte ministra zdravotníctva ČSR, ale ako záchranca takmer neohraničených rozmerov počas ničiacej druhej svetovej vojny. Aj tých, ktorí hoci neskryte sa v tých nebezpečných časoch hlásili otvorene ku komunistickej strane v Slovenskom štáte, ostali na živu, čo je neuveriteľný prípad v celej Hitlerom ovládanej časti Európy. Jej vedúci činitelia ma naliehavo žiadali ako poslanca Snemu podniknúť kroky k tomu, aby Dr. J. Tiso zostal hlavou štátu, keď sa ukázali najmä v r. 1942 náznaky jeho odchodu z politiky.

Rozdiel výroku Národného súdu medzi Dr. J. Tisom a Alexandrom Machom hovoril zrozumiteľnou rečou o tom, že až priveľmi bral ohľad na možný politický zástoj prvého vo vtedy nejasnej budúcnosti."

DESAŤ SPRAVODLIVÝCH

/Venované pamiatke kňaza Laca Hagovského/

"I spýtal sa Abrahám Hospodina: Ak je desať spravodlivých v tom meste, či zahladíš a neodpustiš tomu mestu? A Hospodin odpovedal: Ak nájdem desať spravodlivých, odpustím pre nich celému mestu." /1 M 18,32/

Túto silu a hodnotu ducha som si v poslednej dobe tu doma viackrát uvedomil.

Prvýkrát to bolo, keď som požičal básne Janka Silana, ktoré napísal v období od r. 1950 približne až do svojej smrti, jednému literárnemu kritikovi.

Po nejakom čase mi ich vrátil a povedal "že je to výborné a že keby na Slovensku v týchto rokoch už nič iné v poézii nevzniklo, kontinuita je zachovaná". Kontinuita je zachovaná ! V tomto čase tu žil ktosi, kto očami básnika objavil a popísal nový svet. Svet, v ktorom odkryl nový pohľad na veci, svet, ktorý je obohatením jazyka a reči, svet, ktorý je svedectvom svojej doby, jej ťažkosí a túžob.

Všetko sa nám to prihovára a je nám to blízke. Je načo nadväzovať, je čím sa povzbudiť a očistiť. A všetko to spravádza "Pani Krása", aj keď niekedy unavená a ubitá :

Čo zmôže jeden básnik ! Janko Silan, spolu s celým svojím životom, je dnes už pojmom. Nie zidealizovaným, ale práve vo všetkej pravdivosti blízky a presvedčujúci.

Druhýkrát som si uvedomil túto silu ducha, keď sa mi dostali do rúk Dejiny Cirkvi od jej počiatkov až po dnes, napísané tu na Slovensku. Práca má asi 850 strán. Celý čas Cirkvi po súčasnosť je rozdelený na 49 generácií, ktoré tvoria dokopy 7 veľkých období.

Každé obdobie je spracované z troch pohľadov: 1/vlastné dejiny ; 2/ svätí, ktorí v tejto dobe vyrástli ; 3/ cirkevná literatúra a umenie tejto doby.

Každá časť sa osobitne dotýka aj Slovenska.

Starý kňaz - bard, ktorý žil celý život utiahnutým, skromným životom, položil dnes na stôl toto dielo.

Je už len technickou záležitosťou, aby sa dostalo takmer každému do rúk.

Kontinuita je zachovaná !

A nakoniec by som chcel spomenúť už len krátko preklady a spracovania súčasných teologických diel, ktoré vznikajú v Cirkvi. Nemenovaní ľudia nám lámu čínsky múr našej duchovnej izolácie. Vďaka nim sa stále cítime byť občanmi tohto sveta.

Jedného z nich už môžeme spomenúť. Laco Hagovský, farár z Novote. Je to posledná dedina na Orave, ďalej sú už poľské hranice. Pred niekoľkými týždňami sme sa dozvedeli, že zomrel.

Kto vedel o tom, že tento starý, výrazný pán s cigarou, nám preložil do krásnej slovenčiny diela Rahnera, Besnarda a ďalších veľkých teológov dneška ?

Všetkých týchto ľudí, o ktorých som tu hovoril, spojuje čosi spoločné. Boli to ľudia, ktorí vyrástli, ešte za "starých čias". Vyrástli v slobodnom, aj keď nie ľahkom ovzduší, študovali na zahraničných univerzitách, vedeli - a tí, ktorí ešte žijú vedia - latinsky, grécky a takmer všetky svetové reči. Prešli päťdesiatymi rokmi a všetkými ďalšími skúškami a obstáli. Nedožili sa nikdy svetskej slávy - v jednej chvíli sa jej sami vzdali, lebo pochopili, že to, čo chcú robiť a žiť, neznesie kompromisy. V ich dielach toto všetko cítiť. Žijeme v čase, kedy sa pomaly s generáciou týchto ľudí lúčime. Je v tom čosi nesmierne smutné. Spolu s nimi odchádza od nás starý svet, odchádza od nás stará európska kultivovanosť. S posvätnou úctou sme v poslednom období navštevovali niektorých z nich, aby sme ešte zachytili, čo sa zachytiť dá.

Čosi z nášho života navždy odchádza, ale život musí ísť ďalej. Vybral som ako motto úryvok zo Starého zákona, kedy Abrahám prosí Hospodina za Sodomu a Gomoru. Tá sila a hodnota spravodlivých v očiach Hospodinových platí v akejsi plnosti. Ja som si týmto úryvkom poslužil z jedného pohľadu

Nejaký čas ešte budeme môcť čerpať z dedičstva ľudí, o ktorých som tu hovoril. Ale potom začne pravda kruto vychádzať na povrch. Či sa nájde aspoň tých desať spravodlivých, ktorí budú aj dnes zo všetkých síl robiť, čo sa robiť dáť bude ?

ODHAĽUJEME NEPRAVDY

- Začiatkom februára 1986 prišli na Základnú školu v Záhorskej Vsi niekoľkí príslušníci ŠtB a vyšetrovali malých školáčikov v súvislosti s činnosťou ich bývalého farára Antona Srholca, ktorému bol odňatý štátny súhlas na výkon činnosti kňazského povolania.

"Vyšetrovatelia" svojím prejavom a otázkami zastrašovali 8 až 12-ročné deti. Pýtali sa na pôsobenie kňaza, kde s nimi chodieval, čo robili atď. Malého žiacka, ktorý pravidelne chodieval do kostola a miništroval sa jeden "vyšetrovatel" pýtal, či sa nemá dosť čo učiť, keď tolko chodí do kostola ...

Výsledok vyšetrovania je typický : vystrašené deti, v jednom prípade dievčatko po šoku ochorelo a dostalo prudkú horúčku.

Akoby súčasť tej istej akcie v jeden podvečer sa nápadne nenápadne prechádzala popri fare v Záhorskej Vsi "dáma". Okoloidúcich babičiek sa vypytovala či nevedia, čo je s pánom farárom A. Srholcom /mimochodom ten je už štyri mesiace preč/, lebo ona ho súrne potrebuje ... má s ním dieťa ... atď.

- V utorok 4. 2. 1986 bol zatknutý farár v Jesenskom, okr. Rimavská Sobota, Štefan Gerboc. Bol odvedený do Rimavskej Soboty a potom do Banskej Bystrice. Je obvinený z pohlavného zneužívania maloletých chlapcov. ŠtB zháňa a vypočúva cigánske deti vo veku 8 - 10 rokov, z ktorých chce urobiť svedkov.

Štefan Gerboc je asi 35-ročný kňaz. Podľa svedectva okolitých kňazov je kňazom príkladného a aktívneho duchovného života, horlivý v pastorácii. Podľa svedectva týchto kňazov je obvinenie vykonštruované a je absolútne nepravdivé.

Mienka redaktora :

V obidvoch prípadoch ide o triky štátnej bezpečnosti, ktorá takýmto spôsobom chce v očiach verejnosti zdiskreditovať kňazov.

"Sedembolestná Panna Mária, Patrónka slovenského národa, oroduj za nás !"